

Eindrapport werkgroep Verdeling Joodse Tegoeden

Betreft: Voorstel inzake de verdeling van Joodse tegoeden

Archief Philip Staal

Inleiding

Op 10 april 2000 heeft het Adviescollege Restitutie en Verdeling haar advies aan het CJO uitgebracht. In een tweetal vergaderingen heeft het bestuur van het CJO met de opstellers van het advies, de heren Vis en Behrendt, op hoofdlijnen van gedachten gewisseld.

In het kader van deze gedachtenwisseling is -na goedkeuring door het CJO- door Arthur Vis en Hans Behrendt contact opgenomen met het NIOD teneinde een aantal zaken (m.n. betrekking hebbend op de vervolging van gemengd gehuwden) nader uit te zoeken.

Gezien de snelheid die in dit traject noodzakelijk is, is door de heren Vis en Behrendt op 15 mei j.l. voorgesteld om een kleine werkgroep een voorstel te laten uitwerken inzake de verdeling, gezien vanuit het voortschrijdende inzicht dat tussen 10 april en 15 mei is ontstaan naar aanleiding van de gevoerde gesprekken. Het CJO is in zijn vergadering van 15 mei op dit voorstel ingegaan. Vanuit het CJO neemt Hans Vuijsje aan de werkgroep deel, vanuit het Platform Israël is dat Berthi Nachbahr en vanuit het Adviescollege betreffen het Arthur Vis en Hans Behrendt. Hans Behrendt is -gezien zijn vakantie- na 22 mei j.l. vervangen door John Koekoek.

Als uitgangspunten heeft de werkgroep genomen:

- a dat snelheid geboden is;
- b dat overeenstemming tussen de betrokken partijen noodzakelijk is teneinde ingrijpen van overheidswege te voorkomen en de besluitvorming in Joodse handen te houden;
- c dat de verdelingssystematiek recht dient te doen aan de belangen van individuen en aan de belangen van de Joodse gemeenschap als collectiviteit op langere termijn (1)*;
- d dat gezien de leeftijd van de meeste gerechtigden -zo mogelijk- het hoogst mogelijke bedrag in één ronde aan individuen dient te worden uitbetaald;
- e dat de voorstellen baat hebben bij eenduidigheid en eenvoud (KISS, Keep It Simple, Stupid!)

Het voorstel van de werkgroep is in vergaderingen van het CJO, het Platform Israël en het Adviescollege ingebracht. Een aantal opmerkingen en suggesties is meegegeven aan de werkgroep.

De werkgroep heeft vergaderd op 17 mei, 22 mei, 29 mei en 19 juni 2000. Op 19 juni heeft de werkgroep de laatste hand gelegd aan de tweede versie. Daarbij zijn alle –aan de werkgroep bekende- reacties van het CJO, het Platform Israël en het Adviescollege Restitutie en Verdeling aan de orde gekomen.

Op 26 juni hebben het CJO, het Platform Israël en het ARV gezamenlijk vergaderd. In het voorliggende (3e versie van het) Eindrapport zijn de wijzigingen die uit deze vergadering voortkwamen aangebracht.

*Noot: Zie voor de noten met cijfers op de laatste bladzijde van deze notitie.
Voorstel inzake de verdeling van Joodse tegoeden

A: Rechthebbenden en plaatsvervangers

I: Rechthebbenden zijn allen met ten minste één Joodse ouder ,d.w.z. twee volledig Joodse grootouders aan de kant van de betreffende Joodse ouder.

- a De rechthebbenden dienen geboren te zijn voor 8 mei 1945 (capitulatie van Duitsland) en op 8 mei 1945 nog in leven te zijn geweest; en:
- b De rechthebbenden dienen -gedurende enige tijd- in de periode 10 mei 1940 tot 8 mei 1945 in Nederland woonachtig te zijn geweest en vanuit Nederland te zijn vervolgd, dan wel te zijn beroofd (2); en:
- c Tot rechthebbenden behoren zowel personen met een Nederlandse nationaliteit, als diegenen die als vluchteling of anderszins in Nederland verbleven.

Toelichting

Op grond van de herkomst van de gelden stelt de werkgroep voor om diegenen die direct, dan wel indirect beroofd zijn, als rechthebbenden te beschouwen. Daarbij gaat de werkgroep er van uit dat personen die daadwerkelijk als Jood vervolgd werden per definitie beroofd zijn, doch dat daarnaast andere groepen met een Joodse achtergrond –in verschillende mate- materiële gevolgen hebben ondervonden voortvloeiende uit de vervolging van Joden. Daaronder valt tevens de indirecte beroving (onttrekking van gelden) van erfgenamen na 1945.

De werkgroep is van mening dat deze redenering in dit verdelingsvoorstel alleen van toepassing kan zijn bij personen met “twee volledig Joodse grootouders”. Daaronder wordt verstaan dat deze grootouders zowel een halachisch (Joods wettelijke) Joodse moeder als vader hebben.

Buiten deze verdeling vallen diegenen die voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog uit Nederland gevlucht zijn, dan wel zich op dat moment in het buitenland bevonden. Deze groep was –in zijn algemeenheid- in de gelegenheid om bewijsmateriaal voor het bezit van verzekeringspolissen, bankrekeningen etc. mee te nemen naar het buitenland. Op grond van deze bewijsstukken kon na de oorlog het rechtsherstel plaatsvinden. Daar waar dit niet volledig is gebeurd, kan op grond van deze bewijsstukken bij de stichting Sjoa (verzekeringen), de Overheid, dan wel een op te richten stichting voor rechtmatige, individuele claims op banken en de effectenhandel, alsnog een uitbetaling worden gevraagd.

In het kader van de uitvoering is het van belang op te merken dat het NIOD in het bezit is van de registratie welke in 1941 heeft plaatsgevonden “van personen van geheel of gedeeltelijk Joodschen bloede” (Verordening 6/1941). Daarnaast is het instituut in het bezit van kaarten met namen van vluchtelingen die in 1941 in Nederland woonachtig

waren. Deze gegevens maken de verificatie van de benodigde gegevens zeer eenvoudig. Dit bestand zal dan ook op korte termijn toegankelijk worden gemaakt.

II: Indien de rechthebbende tussen 8 mei 1945 en het moment van verdeling is overleden, kunnen zijn of haar kinderen als plaatsvervangers optreden.

d Personen die conform I een zelfstandig recht hebben, kunnen niet ook als plaatsvervangers optreden

e Plaatsvervangers kunnen niet meer dan één unit/portie per persoon ontvangen

f Als plaatsvervangers komen in aanmerking alle wettige, gewettigde en als pleegkinderen aangenomen kinderen.

Toelichting

Teneinde gelijkheid te creëren tussen personen die als wees uit de Sjoa zijn gekomen en personen die met één of twee ouders terugkwamen, is het aantal units/porties gesteld op maximaal één per persoon .

In afwijking van de gedachten die zich in het CJO hebben ontwikkeld kiest de werkgroep ervoor om de plaatsvervanging voor elke ouder apart in stand te houden. Dit heeft de volgende consequenties:

De plaatsvervanger ontvangt voor elke inmiddels overleden Joodse ouder apart een deel van een unit/portie.

In het geval dat hij/zij enig kind is ontvangt de plaatsvervanger van de “rechthebbende” – inmiddels overleden- ouder één unit/portie. Indien er twee “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouders zijn, zou de plaatsvervanger in principe twee maal één unit/portie moeten ontvangen, oftewel twee units/porties. Dit is echter strijdig met het uitgangspunt (II.e.) dat plaatsvervangers niet meer dan één unit/portie per persoon kunnen ontvangen. In dit geval vervalt derhalve één unit/portie.

In het geval er twee kinderen zijn ontvangt elk van de plaatsvervangers van de “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouder eveneens een halve unit/portie. Indien er twee “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouders zouden zijn geweest, ontvangt ieder van de plaatsvervangers twee maal een halve unit/portie.

In het geval er drie of meer zijn ontvangt ieder van de plaatsvervangers eenderde (eenvierde etc.) unit/portie van de “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouder. Indien er twee “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouders zouden zijn geweest, ontvangt ieder van de plaatsvervangers twee maal eenderde (eenvierde etc.) unit/portie.

Tabel: Aantal units/porties per plaatsvervanger

Aantal kinderen

2 Joodse ouders overleden*

2 Joodse ouders, waarvan één in leven*

1 Joodse ouder*

overleden

1

1 unit/portie

1 unit/portie

1 unit/portie

2

1 unit/portie

$\frac{1}{2}$ unit/portie

$\frac{1}{2}$ unit/portie

3

$\frac{2}{3}$ e unit/portie

$\frac{1}{3}$ e unit/portie

$\frac{1}{3}$ e unit/portie

4

$\frac{2}{4}$ e unit portie

$\frac{1}{4}$ e unit/portie

$\frac{1}{4}$ e unit/portie

5

$\frac{2}{5}$ e unit/portie

$\frac{1}{5}$ e unit/portie

$\frac{1}{5}$ e unit/portie

6

$\frac{2}{6}$ e unit/portie

$\frac{1}{6}$ e unit/portie

$\frac{1}{6}$ e unit/portie

* Het betreft : (een) rechthebbende Joodse ouder(s)

Op deze wijze wordt de “nalatenschap” van elk van de rechthebbende ouders in ere gehouden, terwijl het maximum van één unit/portie voor de plaatsvervanger wordt gehandhaafd.

B: Verdeling van de Joodse tegoeden naar individuen en naar de collectieve Joodse doelen

Tussen het CJO en het Adviescollege Restitutie en Verdeling is afgesproken om het volledige

bedrag dat ter beschikking komt individueel te verdelen, terwijl er borg wordt gestaan voor een bedrag dat ten goede moet komen aan de huidige en toekomstige collectieve Joodse doelen in Nederland en de huidige en toekomstige collectieve Nederlands-Joodse doelen in Israël.

Op basis van dit uitgangspunt stelt de werkgroep voor om:

I: het aantal units/porties te bepalen op basis van een betrouwbare schatting van het aantal gerechtigden op het moment van verdeling. Het berekende aantal units/porties zal worden opgehoogd met een veiligheidsmarge van 15 procent.

Toelichting

Op basis van de gegevens uit 1941 en de resultaten van het sociaal-demografisch onderzoek dat op dit moment in opdracht van JMW door het NIDI en het IMES wordt uitgevoerd, is het mogelijk een redelijk betrouwbare schatting te maken van het aantal rechthebbenden en plaatsvervangers op het moment van uitdeling.

Uitgangspunt van de werkgroep is dat het risico dat er meer rechthebbenden en plaatsvervangers om uitbetaling verzoeken dan is berekend (b.v. doordat personen zich hebben onttrokken aan de registratie in 1941) -en er derhalve unit/porties niet meer kunnen worden uitgekeerd- geminimaliseerd moet worden.

Daar de NIDI-berekening slechts een berekende schatting kan zijn, zal derhalve het hoogste -door het NIDI- aangegeven aantal worden genomen en wordt om veiligheidsredenen hierboven nog een extra marge van 15% gehanteerd.

Uit informeel overleg tussen JMW en NIDI is gebleken dat het NIDI c.a. 8 mensweken nodig heeft om op zorgvuldige wijze zijn berekeningen te maken. Aan de werkzaamheden kan worden begonnen als de analyses en rapportage van het sociaal-demografisch onderzoek in een eindstadium verkeren. Eén en ander vooral omdat de resultaten (o.a. de omvangschatting, kindertal etc.) gebruikt moeten worden als input voor deze opdracht. Vooralsnog gaat het NIDI er vanuit dat de resultaten in september beschikbaar kunnen zijn .

II: Niet door rechthebbenden, dan wel hun plaatsvervangers opgevraagde gelden worden gebruikt voor de collectieve Joodse doelen in Nederland en de collectieve Nederlands-Joodse doelen in Israël en voor een herverdeling onder de rechthebbenden en hun plaatsvervangers.

Hiertoe zal voor een "collectief"-fonds (of fondsen) zowel een minimum bedrag, als een maximum bedrag worden vastgesteld. Indien het maximum bedrag wordt overschreden, wordt het meerbedrag in een tweede ronde verdeeld onder de rechthebbenden, dan wel hun plaatsvervangers.

Toelichting en nadere uitwerking

Uitgangspunt is dat a. het bedrag individueel wordt uitgekeerd

b. bedragen die niet worden opgenomen ter beschikking komen van de collectiviteit (de Joodse doelen in Nederland en de Nederlandse doelen in Israël).

Als bezwaar wordt daarbij gezien dat de collectiviteit (de Joodse doelen) tot na de verdeling moet wachten op duidelijkheid inzake het beschikbare bedrag. Om aan dit bezwaar tegemoet te komen is nagegaan of het mogelijk is om een voorschot te realiseren in de vorm van een minimumpercentage dat aan de collectieve Joodse doelen wordt afgestaan.

Het lijkt de werkgroep realistisch om het minimumpercentage te stellen op 10% van het totale bedrag. Tegelijkertijd acht de werkgroep het dan juist om het deel dat aan de collectieve Joodse doelen toevalt aan een maximum te verbinden. Dit maximum is gesteld op 20% van het individueel te verdelen bedrag.

Het individueel te verdelen bedrag (V) wordt daarmee: het totaalbedrag (T) minus de gemaakte kosten ter verwerving van T (KT), plus de gekweekte rente (R) minus tien procent voor de collectiviteit (C); oftewel in formule: $V = T - KT + R - C$

In het geval dat er na sluiting van de termijn (zie verder) units/porties niet zijn opgenomen, stelt de werkgroep voor om een deel van deze gelden toe te voegen aan de gelden voor de collectieve Joodse doelen in Nederland en de collectieve Nederlands-Joodse doelen in Israël tot een maximum van 20 procent van het individueel te verdelen bedrag.

Een rekenexercitie (SES: Sans erreurs et omission):

Inmiddels zijn met het verbond van Verzekeraars, de Overheid, de banken en de effectenhandel een aantal (concept-)akkoorden afgesloten. Het gaat daarbij om de volgende bedragen die voor individuele verdeling in aanmerking komen:

Verbond van Verzekeraars:	25 miljoen gulden
Overheid:	350 miljoen gulden
Banken/effectenhandel:	289 miljoen gulden*
In totaal:	664 miljoen gulden

*Noot: Een deel van de van banken en effectenhandel ontvangen 314 miljoen gulden, te weten ca. 25 miljoen gulden, zal –evenals het geval is bij verzekeringen- naar alle waarschijnlijkheid onder worden gebracht in een stichting die rechtmatige, individuele claims uitkeert. Als voor deze oplossing wordt gekozen zal voorafgaand aan een tweede individuele verdeling een schatting worden gemaakt van het restant-bedrag dat bij sluiting van de looptijd van de daartoe opgerichte stichting zal resteren. Dit geschatte restantbedrag zal vervolgens contant worden gemaakt en een bestanddeel vormen van het maximum van 20 procent voor de collectieve Joodse doelen.

Stel: de kosten voor verwerving (KT)	=	3 miljoen gulden; en
de gekweekte rente (R)	=	20 miljoen gulden

Het bedrag dat voor de collectiviteit (C) apart wordt gezet is dan 10 procent van 664 miljoen gulden, oftewel 66,4 miljoen gulden.

Het individueel te verdelen bedrag (V) wordt dan $664 - 3 + 20 - 66,4 = 614,6$ miljoen gulden

Indien van dit individueel te verdelen bedrag na sluiting van de termijn gelden overblijven, wordt het bedrag van 66,4 miljoen gulden aangevuld tot een maximum van twintig procent van het te verdelen bedrag (twintig procent van 614,6 miljoen gulden), oftewel 122,9 miljoen gulden. Dit betekent dat een aanvullend bedrag oplopend tot maximaal 56,5 miljoen ($122,9 - 66,4$) gulden wordt gedoteerd naar het fonds (de fondsen) voor de collectiviteit.

De resterende gelden worden in een tweede ronde verdeeld onder de rechthebbenden en de plaatsvervangers.

In 2009 vervalt het resterende bedrag van de Stichting Sjoa eveneens aan het fonds (de fondsen) voor de collectiviteit. Stel dat dit een bedrag zou zijn van ca. 15 miljoen gulden, dan wordt in totaal 122,9 miljoen plus 15 miljoen oftewel maximaal 137,9 miljoen gulden ingezet voor de huidige en toekomstige collectieve Joodse doelen.

De werkgroep doet geen uitspraak over een verdeling van de gelden tussen Nederland en Israël. De werkgroep is van mening dat het CJO en het Platform Israël deze zaak dienen uit te discussiëren op basis van objectieve gegevens.

C: Een aantal aanwijzingen voor de uitvoeringsorganisatie

I: De werkgroep stelt voor om -gezien de eenvoud en eenduidigheid van de criteria- aan de uitvoeringsorganisatie duidelijke normen te stellen voor de doorlooptijd van een aanvraag. Bij een volledig ingevulde aanvraag wordt daarbij gedacht aan een termijn tot en met betaling van maximaal drie weken.

De waarde van een unit/portie dient te worden vastgesteld in guldens tot een afgerond bedrag en dient zonder kosten vanuit Nederland te worden overgemaakt op een door de aanvrager aangegeven bankrekening.

Indien het niet mogelijk is voor de uitvoeringsorganisatie om deze termijn te realiseren - b.v. in de eerste periode waarin grote aantallen aanvragen zullen binnenkomen (bulk)-

dient voorrang te worden gegeven aan de uitbetaling aan rechthebbenden van 75 jaar en ouder.

Indien er per 1 januari 2001 nog geen wettelijke regeling is vastgesteld en gepubliceerd, dient men te beginnen met een voorschotregeling.

II: De werkgroep stelt voor de termijn om een unit/portie of een deel daarvan aan te vragen op twee jaar te stellen. Deze termijn komt overeen met het voorstel van het Adviescollege.

De uitvoeringsorganisatie zal mogelijk een langer leven beschoren zijn. De mogelijkheid moet worden opengehouden dat deze organisatie -na sluiting van deze termijn- een tweede individuele verdelingsronde (zie hierboven) moet uitvoeren. Deze zal echter relatief snel kunnen geschieden, daar de namen van de gerechtigden en de plaatsvervangers inmiddels bekend zijn.

Noten:

1. Het belang van de Joodse gemeenschap als collectief op langere termijn
De Joodse gemeenschap in Nederland kent een zeer diverse infrastructuur op o.a. religieus, cultureel, educatief en sociaal terrein. Deze infrastructuur richt zich niet alleen op diegenen die lid zijn van één der gevestigde organisaties, maar eveneens op een brede groep van ongebonden. Een deel van deze infrastructuur ontvangt van de Overheid subsidiegelden, een deel dient op een andere wijze haar financiering te regelen. Een aantal organisaties heeft de beschikking over fondsen die zorg dragen voor aanvullende financiering.

Wil de Joodse gemeenschap haar voorzieningen op het gewenste niveau handhaven en aan de toekomstige omstandigheden aanpassen, dan zullen middelen vrijgemaakt moeten worden om de toekomstige financiering daarvan op te kunnen vangen. Op deze wijze kan aan de individuele en collectieve behoeften en noden van Joden in Nederland en die van de Nederlands-Joodse gemeenschap in Israël ook op termijn voldaan worden.

2. Een Solidariteitsfonds voor in Nederland woonachtige oorlogsgetroffenen uit Oost-Europa

De werkgroep stelt voor om van de 50 miljoen gulden die voor buitenlandse doelen zijn vastgesteld -op grond van solidariteits-overwegingen- een bedrag te bestemmen voor diegenen die tussen 8 mei 1945 en het moment van verdeling naar Nederland zijn gekomen en de vervolging als statenlozen hebben ondergaan, dan wel de vervolging in het Oostblok hebben overleefd.

Degenen die voor deze uitkering in aanmerking komen, dienen inmiddels een Nederlandse nationaliteit te hebben verkregen, dan wel een formele vluchtelingenstatus te hebben ontvangen van de Nederlandse overheid.

De hoogte van het bedrag dient later te worden vastgesteld, doch hoeft niet rechtstreeks gerelateerd te zijn aan de hoogte van de units/porties zoals deze aan Nederlandse vervolgdgen wordt uitgekeerd.

Samenstellers:

Arthur Vis

Hans Behrendt (tot en met 15 juni 2000)

John Koekoek (vanaf 22 mei 2000)

Berthi Nachbahr

Hans Vuijsje

Amsterdam, 27 juni 2000